EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 2. 10. 2013
COM(2013) 690 final

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

POSILNENIE SOCIÁLNEHO ROZMERU HOSPODÁRSKEJ A MENOVEJ ÚNIE

OZNÁMENIE KOMISIE
EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

POSILNENIE SOCIÁLNEHO ROZMERU HOSPODÁRSKEJ A MENOVEJ ÚNIE

1. ÚVOD

Európska komisia prijala 28. novembra 2012 koncepciu[1] pre rozsiahlu a skutočnú hospodársku a menovú úniu (HMÚ), ktorá ponúka víziu silnej a stabilnej štruktúry v politickej, vo fiškálnej a v hospodárskej oblasti HMÚ. Na zasadnutí Európskej rady v decembri 2012 bola rozvoju sociálneho rozmeru HMÚ vrátane sociálneho dialógu vyjadrená podpora.

Na tento účel Európska rada v júni 2013 pripomenula, že by sa mal posilniť sociálny rozmer, a podčiarkla význam lepšieho monitorovania a zohľadnenia sociálnej situácie a situácie na trhu práce v HMÚ, najmä použitím primeraných ukazovateľov zamestnanosti a sociálnej situácie v procese európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík. Takisto poukázala na potrebu zlepšiť koordináciu politiky zamestnanosti a sociálnej politiky a zároveň v plnej miere rešpektovať vnútroštátne právomoci, ako aj na úlohu sociálnych partnerov a sociálneho dialógu, a to na úrovni EÚ aj na vnútroštátnych úrovniach. Európsky parlament tiež vyjadril svoje názory k prioritám pre dosiahnutie skutočnej HMÚ a odporučil predovšetkým sociálny pakt pre Európu.[2]

Toto oznámenie o posilnení sociálneho rozmeru je ďalším príspevkom Komisie k diskusii o prehlbovaní HMÚ, pričom sa nezabúda na to, že všeobecná sociálna agenda je záležitosťou 28 členských štátov. Malo by sa pripomenúť aj to, že politika zamestnanosti a sociálna politika spadajú v prevažnej miere do pôsobnosti jednotlivých členských štátov. Komisia preto navrhuje niekoľko iniciatív na posilnenie sociálneho rozmeru HMÚ s osobitným zameraním na tieto tri oblasti:

i. posilnený dohľad nad výzvami v oblasti zamestnanosti a sociálnymi výzvami a nad koordináciou politík;

ii. lepšia solidarita a opatrenia v oblasti zamestnanosti a mobility pracovnej sily;

iii. posilnený sociálny dialóg.

[1] Oznámenie Komisie „Koncepcia pre rozsiahlu a skutočnú hospodársku a menovú úniu. Zahájenie európskej diskusie“ 28. 12. 2012. COM(2012) 777.
[2] Správa EP z vlastnej iniciatívy „*Towards a genuine Economic and Monetary Union* (Smerom k skutočnej hospodárskej a menovej únii)“ predložená 18. 10. 2012 (správa, ktorú predložila Marianne Thyssen, „*Thyssen Report*“).

2. POSILNENIE SOCIÁLNEHO ROZMERU HMÚ

2.1 Celkový sociálny rozmer stratégie Európa 2020

Pri vymedzovaní a uskutočňovaní svojich politík a činností je Európska únia v zmysle zmlúv povinná prihliadať na požiadavky spojené s podporou vysokej úrovne zamestnanosti, so zárukou primeranej sociálnej ochrany, s bojom proti sociálnemu vylúčeniu a s vysokou úrovňou vzdelávania, odbornej prípravy a ochrany ľudského zdravia (článok 9 ZFEÚ).

Prijatím stratégie Európa 2020 sa sociálna politika prvý raz dostala do centra záujmu hospodárskej stratégie EÚ. V rámci stratégie Európa 2020 stanovila EÚ hlavné ciele, ktorými je zvýšenie miery zamestnanosti, zníženie miery predčasného ukončenia školskej dochádzky, zvýšenie počtu absolventov terciárneho alebo ekvivalentného vzdelávania a vyslobodenie aspoň 20 miliónov ľudí z chudoby. Tieto ciele tvoria základ stratégie na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. Na základe nich sa už formujú sociálne politiky v EÚ. Vykonávajú sa kľúčové politiky a opatrenia prijaté na úrovni EÚ ako napríklad balík opatrení v oblasti zamestnanosti predložený v apríli 2012, balík opatrení v oblasti zamestnanosti mladých ľudí z decembra 2012 a balík o sociálnych investíciách z februára 2013.

Komisia chce pri stanovovaní priorít pre opatrenia na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ vo svojom ročnom prieskume rastu (RPR) zabezpečiť, aby členské štáty zladili svoje rozpočty a politiky tak, aby sa dosiahla predovšetkým vysoká úroveň zamestnanosti a sociálnej súdržnosti. Raz za rok pri hodnotení hospodárskeho a sociálneho pokroku každého členského štátu EÚ v procese európskeho semestra a pri vypracúvaní odporúčaní pre jednotlivé krajiny k usmerneniu vnútroštátnych politík Komisia označí hlavné hospodárske a sociálne výzvy pre EÚ a eurozónu. Európsky semester preto poskytuje vhodný rámec na riadenie a monitorovanie hospodárskych a sociálnych reforiem členských štátov. Otvorená metóda koordinácie v oblasti sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia navyše prispieva k riadeniu štrukturálnych reforiem v oblastiach sociálnej politiky.

Kríza odhalila neudržateľné smerovanie hospodárskych politík v niektorých členských štátoch a poukázala aj na štrukturálne slabiny v európskom hospodárstve a riadení na úrovni EÚ. Reakcia na krízu bola výrazne zameraná na potrebné štrukturálne reformy, najmä na finančnú pomoc pre členské štáty („krajiny zapojené do programu“), a pre ostatné krajiny vo väčšej miere na odporúčania pre jednotlivé krajiny.

Hospodárska kríza sťažuje dosiahnutie cieľov stratégie Európa 2020. Vo väčšine členských štátov negatívne ovplyvňuje mieru zamestnanosti a vedie k prehlbovaniu rozdielov medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o zamestnanosť a sociálnu situáciu. V júli 2013 bolo v krajinách EÚ-28 približne 26,6 milióna ľudí nezamestnaných, pričom 19,2 milióna bolo v eurozóne. Takmer štvrtina ekonomicky činných mladých ľudí v Európe je bez práce: 23,4 % (5,6 milióna) v EÚ-28 v júli 2013 a 24 % (3,5 milióna) v eurozóne. Chudoba a sociálne vylúčenie majú od roku 2009 vzostupnú tendenciu, najmä v členských štátoch južnej a východnej Európy. V niektorých krajinách je odstraňovanie nerovnováh sprevádzané poklesom produkcie, narastajúcou mierou nezamestnanosti a poklesom disponibilných príjmov, zatiaľ čo iné krajiny preukázali aspoň určitú pružnosť. Takéto pružnejšie krajiny majú zvyčajne lepšie fungujúce trhy práce a stabilnejšie systémy sociálnej ochrany. Tieto krajiny majú zväčša prospech aj zo štrukturálnej reformy, ktorú vykonali ešte pred krízou.[3]

[3] Európska komisia, *Employment and Social Developments in Europe* (vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej oblasti v Európe) 2012.

Napriek tomu sa pokrok dosiahol za veľmi náročných podmienok. Posilnenie hospodárskeho riadenia EÚ a opatrenia prijaté na uľahčenie úprav na úrovni jednotlivých krajín sa preukazujú ako účinné a tvoria základ pre stimuláciu a podporu oživenia hospodárstva a vytváranie pracovných miest. Na riešenie problémov, ktoré máme stále pred sebou, je dôležité posilniť sociálny rozmer HMÚ s cieľom lepšie nahliadnuť do sociálnych politík a trendov.

2.2 Sociálny rozmer HMÚ

Na riadne fungovanie HMÚ je potrebné dobudovať jej riadiace štruktúry, aby bolo možné predchádzať trvalým rozdielom, ktoré môžu ohroziť finančnú a hospodársku stabilitu menovej únie ako celku, našu prosperitu a v konečnom dôsledku naše sociálne trhové hospodárstvo, a aby sa takéto rozdiely dali odstrániť. Kľúčovým aspektom v menovej únii je schopnosť realizovať ekonomické úpravy. Kríza odkryla medzery vo fungovaní menovej únie, hoci sa už prijali dôležité kroky na posilnenie hospodárskeho riadenia EÚ. Keďže potrebné reformy sa v dôsledku politickej situácie realizovali príliš často s oneskorením, zaplatila sa zo sociálneho a z hospodárskeho hľadiska veľmi vysoká cena. Štrukturálne reformy na podporu zamestnanosti, konkurencieschopnosti a lepších sociálno-ekonomických príležitostí môžu nadobúdať účinnosť so značným meškaním a ich realizácia sa v kontexte hospodárskeho poklesu často zdá obtiažna. V čase rastu zasa môže chýbať zmysel pre naliehavosť. Ak sa však požadované opatrenia neprijmú, výsledkom môže byť účinok presahovania a znehodnotenie ekonomických fundamentov menovej únie ako celku. Je v kolektívnom záujme menovej únie zabezpečiť, aby sa štrukturálne reformy, ktorými sa majú riešiť problémy v oblasti zamestnanosti a sociálne problémy, riadne vykonávali, a členské štáty sa v tomto smere musia navzájom podporovať.

Nezamestnanosť a sociálne problémy znamenajú pre významnú časť obyvateľstva alebo pre spoločnosť ako celok stratu príjmu. Takisto brzdia konkurencieschopnosť a potenciál rastu príslušných ekonomík, keďže súčasný a budúci ľudský kapitál nie je dostatočne využitý alebo mu chýbajú investície. Pretrvávajúca nezamestnanosť a sociálne nerovnosti môžu takisto oslabiť politickú a verejnú podporu a ovplyvniť stabilitu vlád a ich schopnosť vytvárať stabilné politiky. Bez kolektívnych opatrení, ktorými sa zabezpečí včasné a účinné riešenie problémov v oblasti zamestnanosti a sociálnych problémov, sa môžu vytvoriť dlhodobé rozdielnosti.

„Sociálny rozmer HMÚ“ súvisí so schopnosťou mechanizmov hospodárskeho riadenia a politických nástrojov identifikovať, zohľadniť a riešiť problematické trendy a výzvy súvisiace s politikou zamestnanosti a sociálnou politikou v HMÚ. Posilnenie sociálneho rozmeru by malo v súlade so zmluvami a stratégiou Európa 2020 pomôcť všetkým členským štátom dosiahnuť svoj potenciál rastu a zamestnanosti, zlepšiť sociálnu súdržnosť a zabrániť narastajúcim rozdielom.

Je potrebné, aby sa dosiahol pokrok v týchto oblastiach:

- zlepšenie kapacity na monitorovanie vývoja zamestnanosti a sociálnej situácie v HMÚ s cieľom lepšie koordinovať včasnú a primeranú politickú reakciu;
- mobilizácia opatrení a financovania EÚ s cieľom riešiť nezamestnanosť (vrátane nezamestnanosti mládeže) a sociálnu núdzu účinným a udržateľným spôsobom;
- kombinácia prijatých krokov zameraných na zodpovednosť a hospodársku disciplínu s väčšou mierou solidarity a finančnej podpory;
- odbúravanie prekážok cezhraničnej mobility pracovnej sily v EÚ;

- posilnenie úlohy sociálneho dialógu v rozvíjaní stratégií na úrovni celej eurozóny ako aj na úrovni jednotlivých členských štátov prostredníctvom náležitého zapojenia sociálnych partnerov.

3. POSILNENIE DOHĽADU NAD VÝZVAMI V OBLASTI ZAMESTNANOSTI A SOCIÁLNYMI VÝZVAMI A POSILNENIE KOORDINÁCIE POLITÍK

Reakcia politiky EÚ na krízu zahŕňala posilnenie hospodárskeho riadenia HMÚ a multilaterálny dohľad najmä v eurozóne. To sa uskutočnilo v rámci procesu európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík. Prijatím nariadenia č. 1176/2011 sa zaviedol nový mechanizmus dohľadu určený na zabránenie makroekonomickým nerovnováham, ktorý zahŕňa ustanovenia o presadzovaní.

Ako sa v koncepcii Komisie konštatuje, HMÚ prechádza generálnou revíziou, ktorá však ešte nie je ukončená. Hoci systém zamestnanosti a systém sociálnej ochrany sú v prvom rade v kompetencii členských štátov, vytvorenie skutočnej HMÚ so sociálnym rozmerom znamená vývoj alebo posilnenie nástrojov a mechanizmov politiky zamestnanosti a sociálnej politiky v rámci existujúceho riadiaceho rámca.

Na včlenenie sociálneho rozmeru do dohľadu nad makroekonomickými nerovnováhami je potrebné dosiahnuť pokrok. Je potrebný aj vo všeobecnejšej rovine v rámci európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík a možno ho dosiahnuť posilnením existujúceho rámca pre koordináciu politiky zamestnanosti a sociálnej politiky. Ak by sa sociálny rozmer vo väčšej miere zohľadnil v dohľade nad makroekonomickými nerovnováhami, pomohlo by to zlepšiť vytváranie politík odporúčaných krajinám, ktoré prechádzajú makroekonomickou úpravou.

Okrem toho je dôležité vo včasnom štádiu odhaliť významné nepriaznivé trendy v zamestnanosti a sociálnej oblasti a zlepšiť koordináciu a monitorovanie politiky zamestnanosti a sociálnej politiky. Tak by sa zabezpečila účinnosť politických reakcií a podporila konvergencia v týchto oblastiach. Konvergenciu by pomohlo podporiť vzájomné učenie, výmena najlepších postupov a referenčné porovnávanie založené na silnejšom dohľade.

3.1 Posilnenie monitorovania vývoja zamestnanosti a sociálnej situácie ako súčasť makroekonomického dohľadu

Postup pri makroekonomickej nerovnováhe bol zavedený v roku 2011 s cieľom poskytnúť HMÚ mechanizmus dohľadu na zabránenie vážnym nerovnováham a na ich nápravu, spolu s prostriedkom na jeho presadzovanie. Postup pri makroekonomickej nerovnováhe pokrýva mnohé aspekty počnúc externou udržateľnosťou cez konkurencieschopnosť, úver a zadĺženie až po ceny aktív a finančnú stabilitu. Zohľadnenie každého z týchto aspektov prispieva k naplneniu cieľa, ktorým je zabezpečenie makroekonomickej stability. Môže pomôcť najmä predchádzať cyklom „rozmachu a poklesu“ tak, že sa fázy poklesu, ktoré sa vyznačujú stratou dôvery vo finančné trhy, únikom kapitálu a rozsiahlym znižovaním pákového efektu v spojení s oslabenou hospodárskou činnosťou, dostanú pod kontrolu.

Z nedávnej skúsenosti niekoľkých krajín eurozóny vyplynulo, že škodlivé makroekonomické nerovnováhy čiastočne súvisiace s vytvorením súkromného a verejného zadĺženia a trvalou stratou konkurencieschopnosti predstavujú vážne ohrozenie rastu krajiny, vyhliadok na zamestnanie a sociálnej ochrany. Preto je nevyhnutné zistiť potenciálne riziká včas a zabrániť vzniku škodlivých makroekonomických nerovnováh.

Sociálne aspekty sa pri realizácii postupu pri makroekonomickej nerovnováhe zatiaľ explicitne neobjavili. Väčšia explicitnosť by bola prínosná z viacerých hľadísk. Uľahčila by pochopenie rizík takýchto nerovnováh z hľadiska nezamestnanosti, chudoby a rozsiahlejších sociálnych dôsledkov. Takisto by prispela k lepšiemu pochopeniu sociálneho vývoja v procese úpravy. Lepšie znalosti v tejto oblasti by v konečnom dôsledku pomohli stanoviť politické opatrenia na odstraňovanie nerovnováh, pričom sociálne dôsledky by sa znížili na minimum.

Postup pri makroekonomickej nerovnováhe pozostáva z niekoľkých krokov. Začína ročnou správou o mechanizme varovania (SMV) a hodnotiacou tabuľkou ukazovateľov. Za nimi nasleduje špecifické hĺbkové preskúmanie krajín označených ako krajiny s potenciálnym rizikom nerovnováh v štádiu SMV, ktorého výsledkom sú odporúčania pre jednotlivé krajiny a prípadne plány nápravných opatrení pre krajiny s nadmernými nerovnováhami. Sociálne dôsledky nerovnováh by sa mali lepšie začleniť do súčasného rámca dohľadu nad makroekonomickými nerovnováhami, a to posilnením celkovej analýzy postupu pri makroekonomickej nerovnováhe s ukazovateľmi týkajúcimi sa zamestnanosti a sociálnych záležitostí.

V **správe o mechanizme varovania** sa nezamestnanosť objavuje už medzi hlavnými ukazovateľmi. Na lepšie vyjadrenie sociálnych dôsledkov makroekonomických nerovnováh by sa mohlo pridať niekoľko pomocných ukazovateľov zamestnanosti a sociálnej situácie. Pre európsky semester 2014 by sa mohli zaviesť tieto dodatočné pomocné ukazovatele (pozri orientačnú tabuľku v prílohe):

i. miera účasti:

ii. miera dlhodobej nezamestnanosti;

iii. miera nezamestnanosti mládeže (doplnená počtom mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, nevzdelávajú sa ani sa nezúčastňujú odbornej prípravy (tzv. NEET));

iv. miera „rizika chudoby a sociálneho vylúčenia“ (doplnené troma čiastkovými ukazovateľmi: miera rizika chudoby, miera závažnej materiálnej deprivácie, počet osôb žijúcich v domácnostiach s nízkou pracovnou intenzitou).

Komisia, Európsky parlament a Rada budú spolupracovať pri výbere uvedených ukazovateľov.

Hĺbkové preskúmanie a iné príslušné politické dokumenty by mali spravidla obsahovať časť, v ktorej by sa ozrejmil vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej oblasti v krajine, ktorá je predmetom analýzy, pričom by sa malo využívať viac sociálnych ukazovateľov a analytických nástrojov ako v prípade hodnotiacej tabuľky v SMV. Pomohlo by to objasniť prepojenia medzi vývojom súvisiacim s narastajúcimi nerovnováhami a vývojom sociálnej situácie, čo by pomohlo koncipovať prístupy politík.

3.2 Vypracovanie hodnotiacej tabuľky kľúčových ukazovateľov zamestnanosti a sociálnej situácie a posilnenie koordinácie politiky zamestnanosti a sociálnej politiky

Ako sa stanovuje v koncepcii Komisie, v rámci riadenia HMÚ by sa mala posilniť koordinácia politiky zamestnanosti a sociálnej politiky, ako aj dohľad nad nimi, a podporiť konvergencia v týchto oblastiach.

Európska stratégia zamestnanosti bola prijatá pred 15 rokmi a odvtedy poskytuje rámec na koordináciu politík v oblasti vytvárania pracovných miest, podobný rámcu pre hospodársku politiku a s rovnakým cieľom zameraným na priblíženie sa spoločne stanoveným overiteľným a pravidelne aktualizovaným cieľom.[4] Stratégia Európa 2020 kladie silný dôraz na zamestnanosť a sociálny rozmer a zahŕňa špecifické ciele zamerané na zamestnanosť a zníženie miery chudoby. V návrhu spoločnej správy o zamestnanosti uverejnenom ako súčasť ročného prieskumu rastu Komisie sa analyzujú problémy v oblasti zamestnanosti a sociálne problémy, ako aj reakcie politík členských štátov, a tento návrh slúži ako základ pre ďalšiu analýzu, dohľad a koordináciu počas celého európskeho semestra.[5] Celkovým výstupom stratégie Európa 2020 je účinný systém hospodárskeho riadenia, ktorý bol zavedený na účely koordinácie politických opatrení na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni.

Už počas zasadnutia Rady pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a spotrebiteľské záležitosti (EPSCO) vyjadrili ministri svoju ochotu[6] naďalej rozvíjať súčasné nástroje monitorovania[7] a posilniť multilaterálny dohľad a koordináciu politík s hodnotiacou tabuľkou ukazovateľov zamestnanosti a sociálnych ukazovateľov.

Komisia navrhuje vypracovať hodnotiacu **tabuľku kľúčových ukazovateľov, ktorá sa má použiť v jej návrhu spoločnej správy o zamestnanosti na účely sledovania vývoja v oblasti zamestnanosti a sociálnej oblasti**. Mala by slúžiť ako analytický nástroj na uľahčenie lepšej identifikácie hlavných problémov v oblasti zamestnanosti a sociálnej oblasti, najmä tých, v prípade ktorých hrozí riziko, že budú mať cezhraničný vplyv.[8] Táto hodnotiaca tabuľka by pozostávala z obmedzeného počtu kľúčových ukazovateľov zameraných na trendy v oblasti zamestnanosti a sociálne trendy, ktoré môžu vážne narušiť zamestnanosť, sociálnu súdržnosť a ľudský kapitál a môžu mať negatívne vplyvy na rast a konkurencieschopnosť členského štátu. Bola by zahrnutá do spoločnej správy o zamestnanosti, aby poskytla cielenejší základ pre posilnený multilaterálny dohľad nad politikou zamestnanosti a sociálnou politikou a pritom by pomohla identifikovať vývoj, ktorý zaručí výraznejšie reakcie politiky zamestnanosti a sociálnej politiky.[9] Nasledujúce hlavné ukazovatele (pozri orientačnú tabuľku v prílohe) by mohli pomôcť odhaliť negatívne trendy v primeranom včasnom štádiu a predpovedať ďalšie zhoršenie.

i. úroveň nezamestnanosti a zmeny;
ii. miera NEET (mladí ľudia, ktorí nie sú zamestnaní, nevzdelávajú sa ani sa nezúčastňujú odbornej prípravy) a miera nezamestnanosti mládeže;
iii. skutočný hrubý disponibilný príjem domácností;
iv. miera rizika chudoby u obyvateľstva v produktívnom veku;
v. rozdiely (pomer S80/S20).

[4] Pozri závery predsedníctva o mimoriadnom zasadnutí Európskej rady o zamestnanosti, Luxemburg 20. – 21. novembra 1997, odsek 3.
[5] Pozri nariadenie č. 1466/97 zmenené nariadením č. 1175/2011, najmä oddiel 1-a o európskom semestri pre koordináciu hospodárskych politík.
[6] List predsedníctva Rady predsedovi Európskej rady o „sociálnom rozmere HMÚ“ z 15. mája 2013.
[7] Monitorovanie výsledkov v oblasti zamestnanosti a monitorovanie výsledkov v oblasti sociálnej ochrany.
[8] Úplný prehľad je uvedený v prílohe. Členské štáty nebudú mať žiadnu dodatočnú oznamovaciu povinnosť.
[9] Spoločná správa o zamestnanosti stanovená v článku 148 ods. 1 ZFEÚ podlieha prijatiu Radou a je určená Európskej rade. Výraz „spoločná“ odkazuje na dohodu medzi Komisiou a Radou s príslušným súborom údajov, ktoré sa vo veľkej miere využívajú v rámci európskeho semestra.

Interpretácia hodnotiacej tabuľky by nemala byť mechanická a jej podrobnejší výklad by mal byť založený na existujúcich nástrojoch (monitorovanie výsledkov v oblasti zamestnanosti),[10] monitorovanie výsledkov v oblasti sociálnej ochrany,[11] rámec spoločného hodnotenia [12] a dohodnuté súbory údajov ako Európsky prieskum pracovných síl a štatistika EÚ o príjmoch a životných podmienkach.

Ukazovatele zamestnanosti a sociálnej situácie na účely hodnotiacej tabuľky by mali zachytávať kľúčové javy v každej krajine a identifikovať najzávažnejšie problémy a trendy vo včasnom štádiu a predtým, ako sa krajina príliš odkloní od svojich posledných výsledkov alebo od výsledkov v ostatných členských štátoch EÚ. Tým, že hodnotiaca tabuľka pomáha odhaliť problémy v oblasti zamestnanosti a sociálne problémy a zabezpečiť včasnú reakciu, by prispela k plneniu cieľov stratégie Európa 2020.

S cieľom lepšie monitorovať a zohľadniť situáciu na trhu práce a sociálnu situáciu by sa na špecifickej hodnotiacej tabuľke ukazovateľov zamestnanosti a sociálnej situácie mala dohodnúť Komisia s Radou v priebehu rokovaní a hodnotiaca tabuľka by mala byť včas pripravená pre európsky semester 2014. Po tom, ako Rada prijme návrh spoločnej správy o zamestnanosti, ktorý bude zahŕňať navrhovanú hodnotiacu tabuľku, správa sa zašle Európskej rade ako súčasť RPR. O hodnotiacej tabuľke sa bude rokovať s Európskym parlamentom aj so sociálnymi partnermi.

Spolu s posilnením monitorovania vývoja v oblasti zamestnanosti a sociálnej oblasti v kontexte postupu pri makroekonomickej nerovnováhe, ako sa opisuje v oddiele 3.1, hodnotiaca tabuľka kľúčových ukazovateľov ukazovateľov zamestnanosti a sociálnej situácie pomôže lepšie integrovať aspekt zamestnanosti a sociálny aspekt do do celkového politického prostredia. Mohla by ju využiť Rada a výbory pre svoju prácu pred jarným zasadnutím Európskej rady.

3.3 Silnejšia koordinácia politiky zamestnanosti a sociálnej politiky v rámci európskeho semestra

Je dôležité zabezpečiť silnejšiu koordináciu politiky zamestnanosti a sociálnej politiky v rámci európskeho semestra. Vyžaduje si to prehľadnú spoločnú analýzu kľúčových faktorov s podčiarknutím najnaliehavejších opatrení a reforiem, ktoré sa majú prijať.

Rámec spoločného hodnotenia, monitorovanie výsledkov v oblasti zamestnanosti a monitorovanie výsledkov v oblasti sociálnej ochrany sú tri nástroje, ktoré sa v súčasnosti používajú na identifikáciu problémov v jednotlivých krajinách a porovnanie a klasifikáciu ich výsledkov. Hlavným cieľom týchto komplexných nástrojov je identifikovať súbor kľúčových problémov na trhu práce a v sociálnej oblasti, s ktorými členské štáty bojujú pri plnení cieľov stratégie Európa 2020, a spoločne ich odsúhlasiť. Hodnotiaca tabuľka by neposkytovala opätovný prehľad politických ambícií stratégie Európa 2020. Jej cieľom by bolo skôr zistiť

[10] Monitor politiky zamestnanosti je dohodnutá spoločná správa Komisie a členských štátov s hlavným cieľom identifikovať spoločne dohodnuté kľúčové výzvy v oblasti zamestnanosti pre každý členský štát. Vykonáva sa to formou porovnávania výsledkov, a to vzájomného štatistického porovnávania (referenčné porovnávanie), ako aj porovnávania v rámci členského štátu v priebehu času. Monitor politiky zamestnanosti poskytuje súhrn z posúdenia, ktoré je výsledkom rámca spoločného hodnotenia v 10 doménach súvisiacich s trhom práce.

[11] Monitorovanie výsledkov v oblasti sociálnej ochrany bolo schválené na zasadnutí Rady v októbri 2012 ako metóda monitorovania sociálnej situácie členských štátov EÚ.

[12] Rámec spoločného hodnotenia je databázou kľúčových ukazovateľov pracovného trhu a sociálnych ukazovateľov, ktorá sa využíva na monitorovanie vývoja pracovného trhu a sociálneho vývoja v členských štátoch a ich napredovania k hlavným cieľom. Ide o analytický nástroj založený na súbore spoločne odsúhlasených ukazovateľov v 11 doménach politiky.

trendy v sociálno-ekonomickej oblasti v EÚ, ktoré si vyžadujú prísnejšie monitorovanie. Svojím účelom a charakterom by tieto monitorovacie nástroje dopĺňala.

Referenčné porovnávanie a hodnotenie výsledkov sa už zabezpečuje pomocou existujúcich nástrojov. Malo by sa podporiť a malo by naďalej slúžiť ako základ aj pre prácu výboru pre zamestnanosť a výboru pre sociálnu ochranu. Monitorovanie výsledkov v oblasti zamestnanosti ukazuje referenčné porovnávanie výsledkov členských štátov, pričom ide o vizuálne porovnanie so štátmi so štatisticky najlepšími výsledkami, zatiaľ čo monitorovanie výsledkov v oblasti sociálnej ochrany zahŕňa panel s 20 kľúčovými ukazovateľmi sociálnej situácie s cieľom poskytnúť ucelený obraz o hlavných zmenách v sociálnej situácii v Európe a odhaliť „kľúčové sociálne trendy, ktorým treba venovať pozornosť“ .

Politické usmernenie vypracované na základe najlepších výsledkov, ktoré má formu podrobných pokynov alebo odporúčaní Rady (rovnako ako v prípade záruky pre mladých ľudí) môže pomôcť šíriť najlepšie postupy a zamerať sa na úsilie vlád a zainteresovaných strán na riešenie problémov, ktoré sa týkajú EÚ ako celku. Smerovanie k najlepším postupom a referenčným hodnotám môže podporiť vytváranie dynamickejších trhov práce a uľahčiť rast podporujúci tvorbu pracovných miest.

Do rozsahu podpory najlepších postupov prostredníctvom silnejšej koordinácie politík by mohli patriť také oblasti, ako je kvalita aktívnych politík trhu práce, reformy zamerané na odstránenie segmentácie trhu práce a rozvoj ľudského kapitálu. V oblasti verejných služieb zamestnanosti sa uplatňovanie osvedčených postupov podporí prostredníctvom siete verejných služieb zamestnanosti. Komisia vo svojom nedávnom návrhu o rozšírenej spolupráci medzi verejnými službami zamestnanosti[13] navrhla všeobecný rámec pre referenčné porovnávanie a vzájomné učenie, ktorý by uľahčil zmysluplné porovnávanie výsledkov verejných služieb zamestnanosti.

Dobré výsledky služieb sociálnej ochrany, ktoré umožňujú ľuďom účasť v hospodárstve a prístup k sociálnym službám a posilňujú ich postavenie v tomto smere, sú rovnako dôležité na zachovanie zdravých ekonomických fundamentov v celej EÚ. V tomto ohľade existuje stále priestor na posilnenie výmeny najlepších postupov v sociálnych politikách prostredníctvom otvorenej metódy koordinácie.

Je dôležité, aby tieto nástroje dopĺňali novú hodnotiacu tabuľku pre politiku zamestnanosti a sociálnu politiku. Komisia bude preto rokovať s Európskym parlamentom a Radou o spôsoboch ďalšieho posilňovania koordinácie politík v oblasti zamestnanosti a sociálnej oblasti použitím týchto nástrojov na komplementárnom základe ako súčasť európskeho semestra.

4. ZODPOVEDNOSŤ, SOLIDARITA A LEŠIE OPATRENIA V OBLASTI ZAMESTNANOSTI A MOBILITY PRACOVNEJ SILY

4.1 Väčšia solidarita s posilnenými finančnými nástrojmi

Hospodárska kríza prehlbuje rozdiely a zvyšuje riziko dlhodobého vylúčenia, pričom ukladá prísne obmedzenia na verejné výdavky. V dôsledku toho členské štáty čelia problému súvisiacemu so stanovením priorít pre sociálne investície a modernizáciu služieb sociálnej ochrany. Znamená to zlepšenie ich stratégií aktívneho začleňovania, ako aj efektívnejšie a účinnejšie využívanie rozpočtov pre sociálnu oblasť. Dňa 20. februára 2013 Komisia

[13] Komisia predložila 17. júna 2013 návrh rozhodnutia o rozšírení spolupráce medzi verejnými službami zamestnanosti, čím sa umožní zmysluplné porovnávanie ich výsledkov na základe referenčného porovnávania založeného na dôkazoch.

predložila balík o sociálnych investíciách zameraný na poskytovanie usmernení členským štátom k zvyšovaniu efektívnosti, účinnosti a primeranosti ich systémov sociálnej ochrany so zameraním na sociálne investície.

Pri budovaní skutočne sociálneho rozmeru sa musí objem rozpočtu EÚ v plnej miere využiť na rozvoj sociálneho rozmeru HMÚ. Na obdobie rokov 2014 – 2020 boli podporené zdroje a programy. Európske štrukturálne a investičné fondy budú v členských štátoch naďalej podporovať realizáciu potrebných reforiem a modernizáciu sociálnych politík. Európsky sociálny fond (ESF) bude naďalej zohrávať hlavnú úlohu a lepšie zacielenie fondov EÚ na stabilnú zamestnanosť a sociálne politiky pri príprave partnerských zmlúv a operačných programov na obdobie rokov 2014 – 2020 môže byť v niektorých členských štátoch silným stimulom rastu.

Nový európsky program v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie môže pomôcť rozšíriť inovačné a nákladovo efektívne opatrenia v oblasti zamestnanosti a sociálnej politiky vo všetkých členských štátoch a Fond európskej pomoci najodkázanejším osobám poskytne materiálnu pomoc ľuďom v najväčšej núdzi. Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii bude naďalej nástrojom európskej solidarity s pracovníkmi, ktorí sú predmetom rozsiahleho prepúšťania v dôsledku zmien v usporiadaní celosvetového a regionálneho obchodu.

Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí je určená na pomoc členským štátom pri uplatňovaní systému záruky pre mladých ľudí v regiónoch s nezamestnanosťou mládeže, ktorá presahuje 25 %. Na júnovom zasadnutí Európskej rady sa rozhodlo, že rozpočtový riadok vo výške 3 miliardy EUR určený na iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí by sa mal zamerať na obdobie rokov 2014 – 2015 s podporou rovnocenných príspevkov z programov ESF vo výške najmenej 3 miliardy EUR. Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí je dôkazom silného politického záväzku spoločne riešiť kľúčové problémy v oblasti zamestnanosti a sociálne problémy, ktoré ovplyvňujú určité krajiny a regióny nerovnomerne, no majú dosah na EÚ ako celok. Komisia v súčasnosti urýchlene podporuje členské štáty pri vypracúvaní plánov vykonávania schémy záruky pre mladých ľudí a do konca roku 2013 očakáva ich úplné znenie a návrhy finančných plánov.

4.2 Zintenzívnenie činnosti v záujme zamestnanosti a mobility pracovnej sily

Rozhodujúcim aspektom sociálneho rozmeru HMÚ je prijať politiky zamestnanosti zvyšujúce odolnosť trhu práce, zachovávajúce zamestnanosť a konkurencieschopnosť a podporujúce vytváranie nových pracovných miest, ktorými sa nahradia pracovné miesta stratené počas hospodárskej reštrukturalizácie. Vyžaduje si to, ako sa zdôrazňuje v balíku opatrení pre zamestnanosť z roku 2012,[14] podporné opatrenia tak na strane ponuky, ako aj na strane dopytu na trhu práce. Členské štáty by mali urýchlene plniť národné plány na vytváranie pracovných miest s prihliadnutím na príslušné odporúčania pre jednotlivé krajiny.

Jednou z najnaliehavejších výziev v oblasti zamestnanosti je pomáhať mladým ľuďom zapojiť sa do trhu práce a zachovať si svoj potenciál napriek nepriaznivým ekonomickým súvislostiam. Európa v tejto veci začala konať schválením zavedenia systému záruk pre mladých v každom členskom štáte a vyčlenením zdrojov na pomoc na vykonanie tejto kľúčovej štrukturálnej reformy prostredníctvom iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých ľudí. Rýchle dosiahnutie pokroku v tejto oblasti je rozhodujúce pre zachovanie potenciálu zdravého rastu vo všetkých krajinách a pre obnovenie sociálno-ekonomickej konvergencie v EÚ.

[14] COM(2012) 173 final.

Okrem toho je známe, že flexibilita trhov výrobných faktorov je nevyhnutná na riadne fungovanie menovej únie. Hoci je kapitál vysoko mobilný, trhy práce zostávajú často vysoko segmentované. Na rýchle vyrovnanie dopytu a ponuky práce v celej Európe a dosiahnutie maximálneho potenciálu je mimoriadne dôležité zlepšiť schopnosť ľudí cestovať za prácou v rámci, ako aj za hranice svojho štátu. Voľný pohyb pracovníkov je jedným zo základných kameňov EÚ a jej jednotného trhu. V časoch asymetrických zmien môže mobilita pracovnej sily v HMÚ do určitej miery fungovať aj ako mechanizmus prispôsobovania.

Cezhraničná mobilita v rámci Európskej únie je však stále nízka. Iba 2,6% populácie EÚ sa presťahovalo a začalo žiť v inom členskom štáte. V eurozóne sú menej ako 4% populácie v produktívnom veku štátnymi príslušníkmi iného členského štátu. Avšak 10% občanov EÚ už pracovalo v inom členskom štáte a 17% predpokladá, že v budúcnosti bude pracovať alebo žiť v inom členskom štáte. Súčasná nízka úroveň mobility pracovnej sily sa dá vysvetliť mnohými faktormi, z ktorých sú niektoré kultúrne a sociálne (jazykové a kultúrne prekážky, trhy s bytmi, rodinné väzby). Iné súvisia s uplatňovaním práv vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ a nedostatočnou podporou mobility v rámci EÚ (rozdielne systémy sociálneho zabezpečenia a daňové systémy, rôzne odborné kvalifikácie a právne alebo administratívne prekážky).

EÚ sa už venovala odstraňovaniu niektorých týchto pretrvávajúcich prekážok. Zriadil sa systém EÚ na uznávanie odborných kvalifikácií a systém EÚ na koordináciu dávok sociálneho zabezpečenia, aby sa zaistilo, že mobilní pracovníci pri prekročení hraníc neprídu o svoje nadobudnuté práva. Komisia pokračuje v práci týkajúcej sa činnosti regulovaných profesií zameranej na upevňovanie práva usadiť sa v sektore služieb[15].

Cieľom nedávno predloženého návrhu smernice o opatreniach na uľahčenie výkonu práv udelených pracovníkom v súvislosti so slobodou pohybu pracovníkov[16], ktorý predložila Komisia, je posilniť postavenie mobilných pracovníkov zabezpečením poskytnutia poradenstva, informácií a podpory v hostiteľskej krajine a skutočných prostriedkov nápravy v prípade diskriminácie.

Hľadanie práce v inom členskom štáte je však stále komplikované a administratívne náročné a môže mať takisto negatívny vplyv na práva v oblasti sociálneho zabezpečenia. Komisia v správe o občianstve EÚ naliehavo vyzvala členské štáty, aby plne využili existujúce pravidlá pri umožňovaní uchádzačom o zamestnanie dostávať dávky v nezamestnanosti po dobu až šiestich mesiacov, zatiaľ čo si hľadajú prácu v inom členskom štáte.[17] V roku 2014 plánuje Komisia predložiť návrhy na revíziu kapitoly o nezamestnanosti v nariadení (ES) č. 883/2004 a č. 987/2009 s cieľom zjednodušiť postupy priznávania dávok v nezamestnanosti v cezhraničných situáciách a zvýšiť účinnosť ustanovení.

Zároveň je potrebné, aby Komisia a členské štáty zvýšili úsilie na zabezpečenie medzištátne zosúladenie dopytu a ponuky práce, najmä modernizáciou siete EURES a vytvoriť z nej celoeurópsku službu prijímania, zlaďovania a umiestňovania zamestnancov. V roku 2013 predloží Komisia návrh, ktorého cieľom bude zlepšiť spracovanie ponúk voľných pracovných miest a žiadostí o zamestnanie, mobilitu podporných služieb pre uchádzačov o zamestnanie a zamestnávateľov a celkovú koordináciu riadenia stratégií v oblasti mobility medzi členskými štátmi. Okrem toho je rozhodujúce riešiť problém nevyhovujúcich zručností v záujme lepšieho predvídania ich potreby na trhu práce. Toto je účelom nedávno zriadenej Panorámy zručností EÚ.

[15] Oznámenie Komisie pod názvom Vyhodnocovanie prístupu k regulovaným profesiám. 2. 10. 2013.
[16] COM(2013) 236 final.
[17] COM(2013) 269 final.

4.3 Upevňovanie HMÚ: spojenie veľkých ambícií s náležitým načasovaním

Súčasná štruktúra HMÚ sa zakladá na decentralizovaných vnútroštátnych fiškálnych politikách uplatňovaných v rámci založenom na pravidlách. Stabilizačná funkcia fiškálnej politiky sa vykonáva na vnútroštátnej úrovni v medziach pravidiel zmlúv a Paktu stability a rastu. Vzhľadom na relatívne veľký rozsah sociálnych služieb je za určitých podmienok povolené, aby vnútroštátne automatické stabilizátory (nižšie daňové príjmy a vyššie sociálne výdavky počas hospodárskych poklesov) zohrávali dôležitú úlohu pri absorpcii otrasov. Zodpovednosť za politiky v oblasti sociálneho zabezpečenia (najmä systémy dávok) nesú podľa zmluvy spravidla členské štáty, z čoho vyplýva, že tvorba, účinnosť a fungovanie automatických stabilizátorov patria do vnútroštátnej zodpovednosti a sú v každom členskom štáte iné.

Koncepcia Komisie pre rozsiahlu a skutočnú hospodársku a menovú úniu predstavuje komplexnú víziu, ktorá prispieva k pevnej a stabilnej štruktúre vo finančnej, fiškálnej, hospodárskej a politickej oblasti. Je dôležitá aj na rozvoj sociálneho rozmeru HMÚ. V tejto koncepcii sú stanovené opatrenia, o ktorých je Komisia presvedčená, že sa musia v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte prijať. Pri jej uplatňovaní by sa mali popri väčšej solidarite a finančnej podpore podniknúť kroky na zvýšenie zodpovednosti a hospodárskej disciplíny. Niektoré z požadovaných krokov možno prijať v medziach platných zmlúv. Iné kroky si budú vyžadovať úpravu platných zmlúv a udelenie nových právomocí EÚ.

V záujme rozvoja sociálneho rozmeru HMÚ sú mimoriadne dôležité tieto aspekty uvedené v koncepcii.

Z krátkodobého hľadiska Komisia navrhla vytvoriť nástroj v rámci hospodárskeho riadenia EÚ a rozpočtu EÚ, ktorý nie je súčasťou viacročného finančného rámca, na podporu opätovného nastolenia rovnováhy a prispôsobovania, čím sa podporí rast. Ide o prvý krok posilnenia fiškálnej kapacity popri lepšie integrovanom mechanizme koordinácie politiky. Existujúci rámec by sa mal posilniť zlepšením koordinácie veľkých projektov reforiem *ex ante* a vytvorením nástroja konvergencie a konkurencieschopnosti (CCI) s cieľom poskytnúť rámec pre záväzky týkajúce sa včasnej implementácie štrukturálnych reforiem a pre jej podporu.

Finančná podpora by sa poskytovala na balíky reforiem, ktoré sú schválené a dôležité pre príslušný členský štát, ako aj pre riadne fungovanie HMÚ. Využívanie finančnej podpory by bolo definované ako súčasť zmluvnej dohody uzavretej medzi dotknutým členským štátom a Komisiou. Nástroj konvergencie a konkurencieschopnosti (CCI) by spájal prehĺbenie integrácie hospodárskej politiky a finančnú podporu reflektujúc zásadu spojenia väčšej zodpovednosti a väčšej solidarity.

Tento nástroj možno vytvoriť na základe sekundárnych právnych predpisov.

Opierajúc sa o CCI by sa fiškálna kapacita mohla postupne zvýšiť, aby poskytovala dostatok zdrojov na podporu veľkých štrukturálnych reforiem, a to aj pre veľké hospodárstvo nachádzajúce sa v ťažkostiach.

Napokon by sa na základe postupného spájania suverenity, teda právomocí v oblasti zodpovednosti a solidarity na európskej úrovni, z dlhodobého hľadiska malo stať možným zostavenie autonómneho rozpočtu eurozóny poskytujúceho eurozóne fiškálnu kapacitu na podporu absorpcie otrasov v členských štátoch. Centrálny rozpočet by zahŕňal stabilizačný nástroj na úrovni HMÚ na podporu prispôsobenia sa asymetrickým otrasom, ktorý by zlepšil

hospodársku integráciu a konvergenciu a zabránil by vzniku dlhodobých tokov transferov. Spoločne využívaný nástroj by celkovo mohol zabezpečiť čisté zvýšenie stabilizačnej sily v porovnaní so súčasnými opatreniami. Výška tejto fiškálnej kapacity by nakoniec závisela od požadovanej úrovne integrácie a od ochoty prijať sprievodné politické zmeny.

Spoločný nástroj určený na makroekonomickú stabilizáciu by mohol poskytovať poisťovací systém, v ktorom by sa spájali riziká hospodárskych otrasov v rámci členských štátov, a tým by sa znížili výkyvy v príjmoch jednotlivých krajín.

Vo svojej najjednoduchšej formulácii by si stabilizačná schéma zameraná na absorpciu asymetrických otrasov mohla vyžiadať čisté menové platby, ktoré sú negatívne v priaznivom období a pozitívne v nepriaznivom období. Jednoduchá schéma by napríklad mohla určiť čisté príspevky/platby krajín ako funkciu ich produkčnej medzere (vo vzťahu k priemeru). Takýto systém by z dlhodobého hľadiska musel byť finančne neutrálny voči každej krajine a závisel by aj od veľkosti krajín.

Alternatívne by sa schéma mohla zakladať na platbách z fondu viazaných na určitý účel s proticyklickými účinkami (ako napr. systém dávok v nezamestnanosti v USA, kde federálny fond prepláca 50 % dávok v nezamestnanosti presahujúcich štandardnú dĺžku, až po dané maximum pod podmienkou určitého stupňa a zvyšujúcej sa miery nezamestnanosti). Schéma by mohla fungovať takým spôsobom, aby sa zabránilo „trvalým prevodom“ v jednotlivých krajinách. Inými slovami, schémy by mali byť vytvorené tak, aby sa zabránilo tomu, že ktorákoľvek krajina bude počas dlhého obdobia v čistej strate alebo s čistým ziskom zo schémy.

Takéto opatrenia by si vyžadovali podstatnú zmenu zmluvy, pretože v súčasnosti nemá EÚ právomoc na ich prijatie, ani pre eurozónu, ani pre EÚ ako celok. EÚ nemôže preberať rozpočtovú zodpovednosť členských štátov. Pokiaľ ide o zamestnanosť, súčasné právomoci EÚ sú obmedzené na motivačné opatrenia, ktorých účelom je podporiť spoluprácu medzi členskými štátmi a podporiť ich opatrenia s výnimkou akejkoľvek harmonizácie (pozri článok 149 ZFEÚ). Čo sa týka sociálneho zabezpečenia a sociálnej ochrany, právomoc EÚ je obmedzená na prijímanie smerníc, ktorými sa stanovujú minimálne požiadavky na systémy členských štátov, ktorých základné zásady a finančnú rovnováhu stanovujú členské štáty (pozri článok 153 ZFEÚ). Vzhľadom na súčasný rámec právomocí a systém vlastných zdrojov na základe zmlúv nemožno uplatniť ani doložku flexibility v článku 352, keďže zriadenie makroekonomických stabilizačných systémov by prekračovalo všeobecný rámec platných zmlúv, a teda zmenu zmlúv bez dodržania predpísaného postupu. Inými slovami by si táto záverečná fáza vyžadovala zásadné prepracovanie zmlúv, ktoré by muselo byť sprevádzané – ako sa uvádza v koncepcii – aj primeranou politickou integráciou, ktorá zabezpečuje demokratickú legitimitu a zodpovednosť.

5. POSILNENIE SOCIÁLNEHO DIALÓGU

Sociálny dialóg na úrovni EÚ zohráva nevyhnutnú úlohu pri dosahovaní pokroku v rámci nášho sociálneho trhového hospodárstva, čo je v prospech zamestnávateľov, pracovníkov a hospodárstva a spoločnosti ako celku. Pri posilňovaní hospodárskeho riadenia je rozhodujúce zapojiť sociálnych partnerov do politických diskusií a rozhodovania. Nie je to len z dôvodu rozšírenia zodpovednosti za tvorbu politík a zabezpečenia zmysluplnej implementácie, ale aj z dôvodu zvýšenia účinnosti politickej koordinácie na úrovni eurozóny. Je preto nevyhnutné, aby sme investovali do posilnenia sociálneho dialógu tak na európskej úrovni, ako aj na úrovni jednotlivých členských štátov.

Sociálni partneri zohrávajú na vnútroštátnej úrovni dôležitú úlohu pri stanovovaní pravidiel a miezd na trhu práce. Majú silný vplyv na ostatné štrukturálne politiky prostredníctvom rokovaní tripartity, napr. v oblasti sociálneho zabezpečenia. Najmä pokiaľ ide o stanovenie miezd existujú v EÚ rôzne pracovnoprávne vzťahy a členské štáty rozhodujú o tom, ako organizovať vyjednávanie o mzdách. Sociálni partneri sú takisto kľúčovými aktérmi, pokiaľ ide o vykonávacie opatrenia, napr. učňovskú prípravu alebo efektívne celoživotné vzdelávanie.

Existuje priestor na zdokonalenie mechanizmov zapájania sociálnych partnerov do koordinácie politík v hospodárskej oblasti a zamestnanosti na úrovni EÚ.

5.1 Maximálne využitie *fór*

Sociálni partneri sa na úrovni EÚ každého pol roka zúčastňujú na makroekonomickom dialógu (MED) a dvakrát ročne si vymieňajú názory na najvyššej politickej úrovni na tripartitnom sociálnom samite (TSS).[18] Tak makroekonomický dialóg, ako aj tripartitný sociálny samit sú kľúčovými príležitosťami na zapojenie sociálnych partnerov do procesu európskeho semestra.

Komisia je presvedčená, že je možné v ešte vyššej miere zapojiť sociálnych partnerov do riadenia EÚ a HMÚ a plne pritom rešpektovať ich autonómiu. Viac by sa mohlo urobiť v oblasti využívania synergie a komplementarity jednotlivých *fór*, najmä na podporu konzistentnosti a zabránenie paralelným procesom. Podávanie správ a následné kroky by mali byť systematickejšie, aby sa zabezpečila lepšia transparentnosť a komunikácia a vytváranie *fór* by sa mohlo zjednodušiť. Mal by sa ešte viac využívať potenciál bipartitného sociálneho dialógu a úroveň zastúpenia vnútroštátnych sociálnych partnerov by sa mala vo všetkých *fórach* zvýšiť, najmä vo Výbore pre sociálny dialóg.

Existujúce *fóra* dokázali svoju opodstatnenosť. Nové formy dialógu by sa mali zvažovať až po spoločnom posúdení ich potreby.

Makroekonomický dialóg je fórom na vysokej úrovni na výmenu názorov medzi Radou, Komisiou, Európskou centrálnou bankou a zástupcami sociálnych partnerov na úrovni EÚ. Zriadený bol s konkrétnym cieľom, ktorým je podpora pravidelného dialógu o tvorbe makroekonomickej politiky v eurozóne. MED má dve zložky, politickú a technickú. Politický dialóg organizuje členský štát, ktorý nadobudol rotujúce predsedníctvo Rady (a zúčastňujú sa na ňom dve nasledujúce predsedníctva), a predchádza mu technická prípravná schôdza.[19]

Tripartitný sociálny samit pre rast a zamestnanosť je zakotvený v článku 125 ZFEÚ ako integrálna zložka sociálneho dialógu na úrovni EÚ. Úlohou tripartitného sociálneho samitu je zabezpečiť sociálny dialóg na najvyššej úrovni medzi predsedníctvom Rady (a dvomi nasledujúcimi predsedníctvami), Komisiou a zástupcami zamestnávateľov a pracovníkov. Samit sa koná v kontexte medziodvetvového dialógu. Na jeho programe sú aj otázky týkajúce sa všetkých hospodárskych odvetví a pracovníkov v EÚ.

O politikách v oblasti zamestnanosti a sociálnych vecí sa dvakrát ročne takisto diskutuje na neformálnych stretnutiach Rady EPSCO so sociálnymi partnermi v EÚ. Okrem toho sa v zmluve ustanovuje konzultačný mechanizmus medzi výbormi a sociálnymi partnermi v EÚ (články 150 a 160 ZFEÚ).

[18] TSS sa stretáva od roku 1997, no formálne bol ustanovený v roku 2003 (rozhodnutie 2003/174/ES), a teraz je integrovaný do Lisabonskej zmluvy. MED bol ustanovený v roku 1999 na základe záverov predsedníctva (zo zasadnutia Európskej rady v Kolíne).

[19] Rámec je stanovený Výborom pre hospodársku politiku.

5.2 Konzultácie v priebehu európskeho semestra

Inštitúcie EÚ všeobecne súhlasia s potrebou lepšieho zapojenia sociálnych partnerov do európskeho riadenia, najmä do procesu európskeho semestra. Zatiaľ čo sa musí rešpektovať autonómia sociálnych partnerov a rôznorodosť vnútroštátnych postupov (v súlade s článkami 125 a 153 ods. 5 ZFEÚ), zapojenie sociálnych partnerov do prípravy a vykonávania hospodárskej politiky a politiky zamestnanosti musí byť v záujme efektívnosti a inkluzívnosti posilneného riadenia HMÚ úmerné vývoju v oblasti monitorovacích a koordinačných mechanizmov. Konzultácie na vnútroštátnej úrovni so sociálnymi partnermi zohrávajú dôležitú úlohu, najmä počas prijímania vnútroštátnych programov reforiem a vykonávania odporúčaní pre jednotlivé krajiny. Tieto konzultácie sú rozhodujúce, nielen pokiaľ ide o otázky trhu práce, ale aj čo sa týka celkových hospodárskych a sociálnych otázok a politík.

Samozrejme existuje priestor na lepšie využívanie súčasných európskych mechanizmov sociálneho dialógu na včasné a efektívne konzultácie so sociálnymi partnermi v kľúčových fázach rozhodovania na európskej úrovni. V úsilí zabezpečiť ich efektívnosť musia byť do konzultácií zapojené aj organizácie vnútroštátnych sociálnych partnerov. Môže to fungovať iba v prípade, že členské štáty zlepšia v súlade s vnútroštátnymi tradíciami zapojenie sociálnych partnerov do diskusie, tvorby a vykonávania prebiehajúcich reforiem. Vlády jednotlivých členských štátov vymedzia v súlade s vnútroštátnymi pravidlami a postupmi úpravy týkajúce sa rokovania o odporúčaniach pre jednotlivé krajiny so sociálnymi partnermi. Komisia bude napriek tomu podporovať členské štáty v tom, aby rokovali o vykonávaní odporúčaní pre jednotlivé krajiny a všetkých príslušných reforiem so sociálnymi partnermi a aby uviedli ich stanoviská k vnútroštátnym programom reforiem v ich prílohe.

Komisia navrhuje zlepšiť súčasný konzultačný proces takto:

Komisia sa stretne so sociálnymi partnermi v EÚ predtým, než prijme ročný prieskum rastu, v rámci **Výboru pre sociálny dialóg**, aby zistila ich názory na nadchádzajúce priority a získala ich spätnú väzbu týkajúcu sa výsledku predchádzajúceho procesu európskeho semestra. O hlavné myšlienky vyplývajúce z tejto konzultácie sa podelí s Radou na októbrovom tripartitnom sociálnom samite. Komisia uvedie v prílohe k správe o pracovnoprávnych vzťahoch spoločné písomné stanoviská sociálnych partnerov, o ktorých predtým zúčastnené strany rokovali a ktoré schválili.

Po jeho prijatí Komisia zorganizuje diskusiu o ročnom prieskume rastu a spoločnej správe o zamestnanosti so sociálnymi partnermi v EÚ a ich vnútroštátnymi pridruženými členmi, aj v kontexte Výboru pre sociálny dialóg. Cieľom je podporiť lepšie vzájomné chápanie očakávaní a obáv. Diskusia bude zameraná na hodnotiacu tabuľku kľúčových ukazovateľov zamestnanosti a sociálnej situácie zahrnutých do uvedenej správy, kľúčových tém hospodárskych a sociálnych reforiem, ich vplyvu na zamestnanosť a sociálnu oblasť a ich koordinácie. V prípade potreby sa do diskusie zahrnie aj výmena názorov o otázkach, ktoré sa priamo týkajú sociálnych partnerov, napr. o mzdách alebo systémoch kolektívneho vyjednávania. Stanoviská sociálnych partnerov sa budú náležite šíriť. Táto konzultácia doplní výmenu názorov medzi Výborom pre zamestnanosť a Výborom pre sociálnu ochranu a sekretariátmi sociálnych partnerov v EÚ, a preto prispeje k príprave tripartitného sociálneho samitu, ktorý sa uskutoční v marci.

Tripartitný sociálny samit bude aj naďalej stretnutím medzi Komisiou, Radou a európskymi sociálnymi partnermi na najvyššej úrovni, na ktorom sa rokuje o politikách v oblasti rastu a zamestnanosti. Tripartitný sociálny samit v marci sa zameria na európsky semester. Diskusie na ňom pripraví Rada EPSCO. Politickým dialógom na vysokej úrovni by mala predchádzať

technická prípravná schôdza, ktorú zorganizuje Výbor pre sociálny dialóg. Komisia navrhne revíziu rozhodnutia o zriadení tripartitného sociálneho samitu s cieľom zosúladiť ho s novým inštitucionálnym rámcom na základe Lisabonskej zmluvy a jeho integrovanej stratégie rastu a zamestnanosti.

Súčasná organizácia konania tematických dialógov v rámci Výboru pre zamestnanosť a Výboru pre sociálnu ochranu by sa mala ďalej rozvinúť a zjednodušiť. Konzultácie by mali dopĺňať *ad hoc* schôdze alebo pracovné úpravy s cieľom lepšie zapojiť sociálnych partnerov do diskusií o príslušných politických otázkach s prihliadnutím na ich špecifickú zodpovednosť a potenciálnu citlivosť pre sociálnych partnerov (napr. zamestnanosť mladých ľudí, mzdy, dôchodky a reformy zdravotnej starostlivosti).

Komisia bude na základe správy o pracovnoprávnych vzťahoch v Európe a vychádzajúc z činnosti Európskeho monitorovacieho strediska pre pracovnoprávne vzťahy v rámci Eurofoundu pokračovať aj v podpore monitorovania rozvoja sociálneho dialógu v celej EÚ.

6. ZÁVER

Nedávne zmeny, ktorých cieľom je posilniť hospodárske riadenie EÚ, sú zamerané na posilnenie HMÚ, odstraňovanie niektorých počiatočných slabín jej formy a dosiahnuť jej vyššiu konkurencieschopnosť a lepšiu schopnosť podporovať rast. Podľa názoru Komisie je rozvoj sociálneho rozmeru HMÚ neoddeliteľnou súčasťou tohto procesu. To znamená rozvíjať schopnosť súčasných mechanizmov hospodárskeho riadenia a politických nástrojov s cieľom zohľadňovať a riešiť náročné úlohy súvisiace s politikami v oblasti zamestnanosti a v sociálnej oblasti v EÚ, a tak členským štátom pomôcť pri dosahovaní ich potenciálu v oblasti rastu a zamestnanosti a pri zlepšovaní sociálnej súdržnosti v súlade s cieľmi EU.

Riadne fungujúca menovú únia si vyžaduje flexibilné trhy a vhodné inštitúcie na riešenie sociálnej situácie a na poskytovanie dostatočných vnútroštátnych záchranných sietí.

Existuje priestor na posilnenie sociálneho rozmeru HMÚ lepšou koordináciou a monitorovaním politík a vývoja v oblasti zamestnanosti a v sociálnej oblasti ako súčasť procesu európskeho semestra, využívaním a cielením opatrení a finančných prostriedkov v záujme lepšieho riešenia sociálnych ťažkostí, odstraňovaním prekážok cezhraničnej mobility pracovnej sily v rámci EÚ a posilnením postavenia sociálneho dialógu.

Komisia sa teší na spoluprácu s ostatnými inštitúciami EÚ, členskými štátmi a sociálnymi partnermi pri dosahovaní rýchleho pokroku v tejto oblasti.

Príloha: Orientačná hodnotiaca tabuľka kľúčových ukazovateľov zamestnanosti a sociálnej situácie

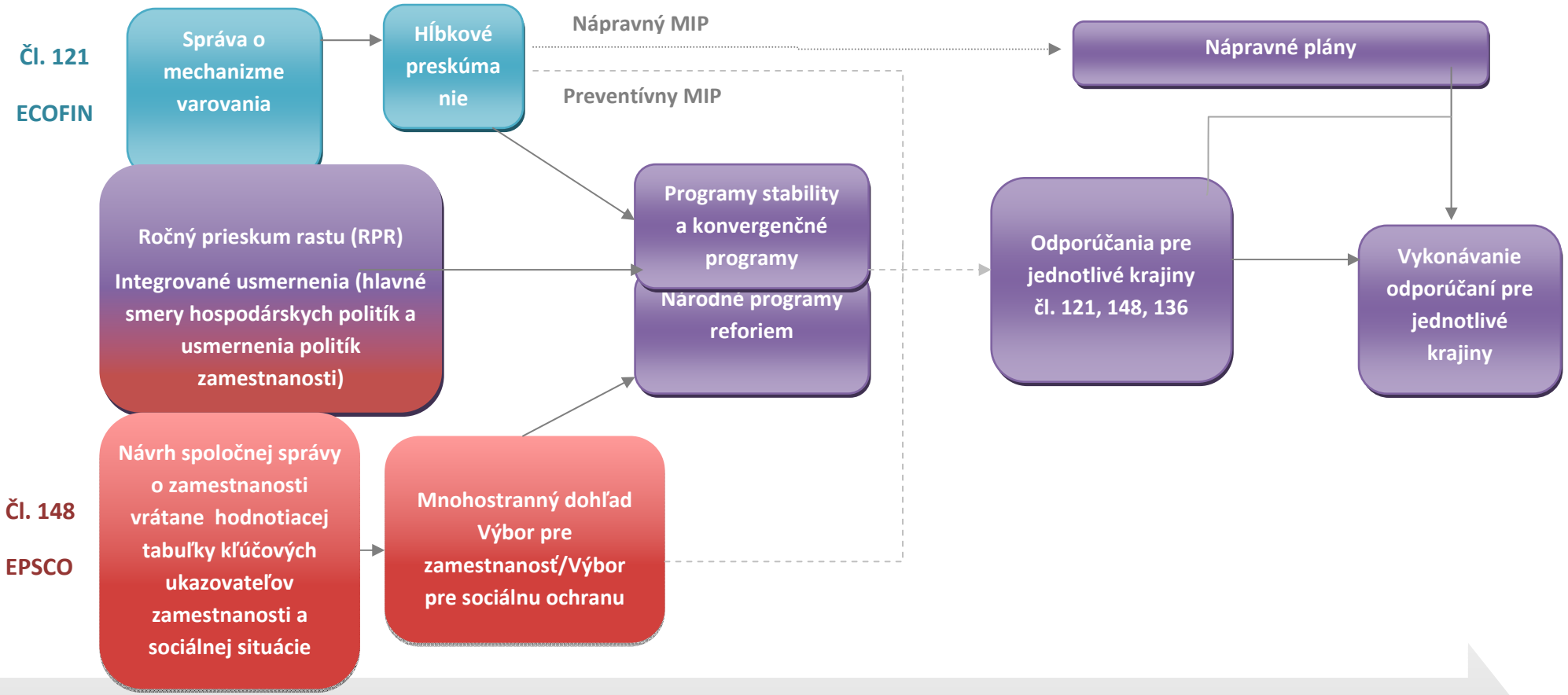
(jej analýzu bude obsahovať návrh spoločnej správy o zamestnanosti za európsky semester 2014)

UKAZOVATELE	**Miera nezamestnanosti (%)**	**Mladí ľudia, ktorí nie sú vo vzdelávacom procese, zamestnaní ani odbornej príprave (NEET) (%) a miera zamestnanosti mládeže**	**Zmena reálneho hrubého disponibilného príjmu domácností (GDHI)**	**Miera rizika chudoby – 18 – 64 (%)**	**Nerovnosť (pomer S80/S20)**
Cieľová populácia	ekonomicky činné obyvateľstvo	mládež (18 – 24)	celkový počet obyvateľov	obyvatelia v produktívnom veku	celkový počet obyvateľov
Zdroj a výmena údajov	VZPS (ročná zmena)	VZPS (ročná zmena)	národné účty	EU-SILC (ročná zmena)	EU-SILC
Zdôvodnenie ukazovateľa	všeobecný vývoj na trhu práce; strata produkcie a produktivity; konkurencieschopnosť; sociálna súdržnosť	strata zamestnateľnosti a produktivity; relevantnosť zručností; výsledky inštitúcií vzdelávania a trhu práce; konkurencieschopnosť; sociálna súdržnosť	celkový dopyt; primeranosť príjmov prostredníctvom trhu práce; účinnosť systémov na náhradu príjmu	všeobecný vývoj chudoby (zameranie na reálne príjmy chudobných ľudí); sociálna súdržnosť; erózia ľudského kapitálu	segmentácia a neistota trhu práce; rovnosť príležitostí; celkový dopyt a sociálna súdržnosť
Použili by sa EPM, SPPM a JAF na podporu čítania hlavných ukazovateľov	***Podrobné čítanie hodnotiacej tabuľky by sa zakladalo na monitorovanie výsledkov v oblasti zamestnanosti (EPM), monitorovanie výsledkov v oblasti sociálnej ochrany (SPPM) a rámci pre spoločné hodnotenie (JAF) v ich celom rozsahu.*** *Na ilustračné účely sú niektoré príklady ukazovateľov uvedené nižšie, čo ukazuje, ako by EPM, SPPM a JAF podporili výklad hlavných ukazovateľov*:				
	podiel dlhodobej nezamestnanosti; miera zamestnanosti (m/ž, podľa veku, úrovne kvalifikácie); nedobrovoľná práca na kratší pracovný čas/krátkodobé zamestnanie; miera voľných pracovných miest (priemer za 3 roky); iné ukazovatele dosahu aktívnych politík trhu práce	miera nezamestnanosti mladých ľudí; mladí ľudia, ktorí nie sú vo vzdelávacom procese, zamestnaní ani odbornej príprave (NEET) rozdelení podľa veku 15 – 18, 18 – 19, 20 – 24; miera zamestnanosti mladých ľudí; osoby, ktoré predčasne ukončia školskú dochádzku	príspevok príjmu z pracovnej činnosti (zamestnanci a samostatne zárobkovo činné osoby) do hrubého disponibilného príjmu domácností (GDHI); reálne jednotkové náklady práce; miera úspor domácností; pomer zadĺženia domácností a ich príjmu, miery pokrytia dávkami v nezamestnanosti	zakotvená miera rizika chudoby (%) závažnosť chudoby, rozdiel v riziku chudoby; iné rozmery chudoby: chudoba zamestnaných osôb, domácnosti bez práce; ťažká materiálna deprivácia, riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia podľa veku (detská chudoba, chudoba v produktívnom veku, chudoba starších ľudí)	ukazovatele segmentácie (nedobrovoľná práca na kratší pracovný čas/krátkodobé zamestnanie; zmeny postavenia na trhu práce podľa typu zmluvy alebo výšky platu atď.) ukazovatele ďalších rozdielov na trhu práce (rozdiel v gramotnosti – PISA), rozdiel v odmeňovaní medzi mužmi a ženami, rozdiel v zárobkoch (s výnimkou ľudí bez práce)

Príloha: Orientačná tabuľka dodatočných pomocných ukazovateľov zamestnanosti a sociálnej situácie v SMV

UKAZOVATELE	**Miera účasti (%)**	**Miera dlhodobej nezamestnanosti (%)**	**Miera nezamestnanosti mládeže (%)**	**Miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia (%)**
Cieľová populácia	obyvatelia v produktívnom veku (15 – 64 rokov)	ekonomicky činné obyvateľstvo	ekonomicky činné obyvateľstvo v rovnakej vekovej skupine (15 – 24 rokov)	celkový počet obyvateľov
Zdroj/výmena údajov	Eurostat, VZPS /úroveň a vývoj v priebehu času	Eurostat, VZPS /úroveň a vývoj v priebehu času	Eurostat, VZPS /úroveň a vývoj v priebehu času	Eurostat, SILC /úroveň a vývoj v priebehu času
Zdôvodnenie ukazovateľa	dopĺňa mieru nezamestnanosti, pretože uvádza relevantné toky z činnosti do nečinnosti a naopak; umožňuje skúmať štrukturálne faktory, ktoré odrádzajú ľudí od hľadania zamestnania, ako aj „odrádzajúci vplyv“ dlhodobej nezamestnanosti, nelegálnej práce, zamestnania v neformálnom sektore a podzamestnanosti v poľnohospodárstve;	poukazuje na štrukturálne problémy na trhu práce, napr. nesúlad ponuky kvalifikácií s dopytom, problémy insiderov-outsiderov; uvádza obmedzené vyhliadky na opätovné zamestnanie a zvýšené riziko uviaznutia v nezamestnanosti;	udáva množstvo problémov, s ktorými sa stretli včasní a pravdepodobne nízko kvalifikovaní ľudia vstupujúci na trh práce; dlhodobá nezamestnanosť na začiatku kariéry môže mať dlhotrvajúce následky z hľadiska budúcich vyhliadok na zárobok a začlenenie sa do trhu práce;	celkový ukazovateľ, ktorý zachytáva jednotlivé rozmery chudoby
Doplňujúce ukazovatele	neuv.	neuv.	mladí ľudia, ktorí nie sú vo vzdelávacom procese, zamestnaní ani odbornej príprave (NEET) vo veku 15 – 24 rokov	zložky: miera rizika chudoby, ktorá zachytáva relatívnu chudobu; miera ťažkej materiálnej deprivácie, ktorá zachytáva absolútnu chudobu; osoby žijúce v domácnostiach s nízkou intenzitou práce

Posilnenie monitorovania výziev v oblasti zamestnanosti a sociálnych výziev v rámci európskeho semestra a dohľad nad nimi

Október: tripartitný sociálny samit, zasadnutie Európskej rady na jeseň

November: makroekonomický dialóg; Komisia uverejní RPR, Správu o mechanizme varovania, návrh spoločnej správy o zamestnanosti

Február/marec: ECOFIN a EPSCO, makroekonomický dialóg, tripartitný sociálny samit, zasadnutie Európskej rady na jar

Apríl: Ukončenie programov stability a konvergenčných programov a národných programov reforiem (za účasti sociálnych partnerov z jednotlivých členských štátov)

Máj/jún: návrhy odporúčaní pre jednotlivé krajiny predložené Komisiou; rokovania vo výboroch Rady, EPSCO a ECOFIN

Jún/júl: Európska rada podporí a Rada prijme odporúčania pre jednotlivé krajiny